

Mișcarea literară

de Claudia Millian

Mihail Eminescu în „Cartea cea bună” și Grigore Alexandrescu — Cultura națională

Editura măiastră a „Culturii Naționale”, adaugă mereu te o figură de galerie, în Biblioteca scriitorilor români. Într-o carte tipărită frumos, cu scoarțe durabile, și cu ea atenție sufletească pentru „frumos”, poezia clasică românească apare proaspătă și scuturată de praful vremii, în grăia „Culturii Naționale”.

Am pe masă poeziile lui Mihail Eminescu, împărțite două stadii: filosofice și lirice, pentru mai bună înțelegere a cititorilor.

„Cartea cea bună”, cu un format mic, reprezintă ediția pulară, întru răspândirea repede și lesnicioasă a operei de valoare. Va fi cel timpului o bibliotecă în miniatură, mare necesitate și de deosebit gust.

E natural că la dragostea de conținut, să se adauge acia de înfățișare, de acela prețului mai mult o țuare într-o ediție de lux, de cât într-una obicinuită.

Domnul Lucian Blaga, care s'a ocupat cu orânduirea ezilor lui Eminescu, are grija să ne reprezinte portretul fericitului poet, în cadrul vieții lui buciomate.

Fără să studieze poezia printr-o disecare analitică, D-sa explică prin manifestările sufletești proprii poetului, cu te cuvinte contopește expresia poeziei cu fondul vieții neneșii.

E o cale deductivă și concret explicată, pentru o înțelegere generală.

Imi aduc aminte de prima ediție a poeziilor lui Eminescu, apărută sub îngrijirea lui Titu Maiorescu, era prima te pe care copilăria și adolescența noastră o premia cu lauzele entuziasmului juvenil și cu emoția melancoliei, care ne transpunea versurile poetului.

Prefața era lucrată de Maiorescu și tânărul Eminovici, întreaga în ochii noștri, în halatul nebuniei și papucii picicului, sugerând tragedia sinistră, în care a dispărut. Altfel ne obicinușem să-l vedem, altfel ni-l prezintă bibliotecile noi.

E poate și o deosebire de mentalitate și de sensibilitate, între vechii cărturari și cei de azi, între vechii cititori și cei de acum.

Eminescu, a rămas același geniu de stranie culoare rebrelă, același sentimental pesimist, cu sufletul bolnav nervii încordați, în vreme ce sistemele noastre și-au schimbă clișeele, după ritmul și incențarea epocii.

Ași vrea să mă regăsesc în cea din trecut citind:

Când însuși glasul gândurilor tace,
Mă ngână cântul unei dulci eviavii,
Atunci te chem. Chemarea-mi asculta-vel?
Din neguri reci, plutind te vei desface?

Dulceșenia intimă și cea candoare sentimentală, care himbă durerea în misticism, dantelarea dorurilor naive prinse în rima cumințe și supusă, a versurilor lui Eminescu, îți pare azi, ca unica și cea dintâi zi, când ai simțit cea dintâi comunicatură a sufletului.

O, cum ai vrea să te regăsești și cum suferi de neînțința reîntrupării trecutului.

Grigore Alexandrescu. — fabula vecheantă, spirituală comică, pe care copilăria noastră a învățat-o pe dinăra, cântată gângav și tărăgănat, stihurile simple și parabolicale de fantastică însuflețire și umanizare, a dobitoacelor, pe care ne-a obicinuț să le iubim, iată o operă pe pieritoare.

Înțelepciunea lor ne-a dat exemple și dascălii le-au spus în lungi și obositoare prelegeri.

Fabula — teatru grotesc și guignol de animale — a fost cea dintâi care a sugerat minții noastre de copil, învățatură cu tăle, numită de profesori și popi: morală.

Indiferent cum s'ar fi numit epilogul ei, ceea ce ne-a trauzat până la lacrimi, ceea ce ne-a stărnit fantezia, este conținutul ei:

Un bou în post mare? Drept cam ciudat vine;
Dar asta se întâmplă în oricare loc:
Decât multă minte, știu că e mai bine,
Să ai totdeauna, un dram de noroc.

Așa, ne-am obicinuț să privim lumea din afară, prin ochianul înțelept al fabulei și răsând, poate, am trecut mai departe peste ciudățeniile vieții.

Nu morală, ne-a făcut fabula, ci ne-a predat prima pagină de filosofie — așa de utilă, pentru tolerarea tranșului social, pe care se ridică și se coboară clownii noștri și ai prostiei.

CL. MILLIAN.

Unde se duc?...

de Emil Isac

Unde se duc morții, unde se duc?
In o altă lume, în care întunecul este soare,
In care nu împietrește piatra, nu înfloreste floare,
Și toate sunt pentru că nu sunt.

Morții unde se duc?
Pământul îi leagă, se fac praf și cenuse,
Și poate nu ajung până la tainica use
Ce include izvorul luminii și împărăția de stele?...
Unde se vor duce cântecele și durerile mele;
Ce trecătoare în mine le port
Unde mă voi duce de voi fi morți?

De voi fi morți, simt unde mă voi duce,
Voiu sbura din pământ, de sub cruce,
Un zâmbet voi fi pe buze de copil,
Voiu fi poate o inserare de April,
Voiu fi o frunză... ori voiu crește ca un munte,
Voiu fi poate val de mare, ori brazdă pe-o asudată trunte
Voiu fi un cântec ce voiu amori pe strune,
Ori voiu fi codru ce plânsul își spune,
Ori poate nu voi mai fi, nici moarte, nici viață
Numai deasă și neteleasă ceată
In care va porni copilul meu să-mi caute amintirea...

Unde se duc morții să nu ajungă nicădere?

Doi cerșetori

Ne-am întâlnit când să intrăm pe poartă:
In mine inima plângea înăbușită,
Iar el cântă dintr'o flașnetă spartă
Cerșind un colț de pâine sfogleită.

O mână albă, albă, ca de crin
S'a arătat la geamul înșorlit
Și-a nins o'n bucură la strein —
Și-a plecat streinul mulțumit.

Dar eu, cu mult mai fără de noroc,
Sub geamul ei am așteptat zadarnic
Gemând de dorul meu ce arde'n foc:
Cu mine sufletul ei nu e darnic.

De-atunci ne întâlnim în poartă regulat:
El își cerșește pâinea lui din greu,
Iar eu din zi în zi mai însetat
Cerșesc viața sufletului meu.

George A. Petre

Cântec bizar

Cu mânt înfrigurată, în pânza unei seri
Te-am învățat și-afară te-am dus prin branși
Iunde
Copacii 'n zale luci-sub lună-stau străjeri.

Dar umbra din frunzișuri nu te-a putut ascunde...

Și te-am adus—când vânturi se spânzurau în crâng—
In peșera în care ecouri muribunde
De bolțile 'nghețate cu vuet surd se frâng

Dar păcla din adâncuri nu te-a putut ascunde...

Și te-am închis în suflet, în mine să te port,
Precum fântâna 'n care lumina nu pătrunde
Un colț din ceruri poartă resfrânt în luci-i mort.

Dar noaptea grea din mine nu te-a putut ascunde...

Virgiliu Moscovici

SMEUL...

...Și când m'aplec șios asupra-mi
Și simt în sufletu-mi de lăscă,
scânteeza gândului de-o clipă,
ce, fără să se nască,
moare,
aș vrea să sorb din limpezimi, să uit de gloata omenească,
cu ciocârliă ce se zbate să-și moale aripa de soare.

M'am năst și mă desprind din mine însu-mi
ca flacăra din jar,
mă mută cu trântea de năturic către zenitul de lumină
și, deslipindu-mă din tină,
arunc un scop pentru zadar.

Și, cum plutesc în absolut
și totul îl cuprind în „eu”
simt inima lui Dumnezeu
bătând în pieptul meu de lut.

intr'un lăzru,
în jurul meu,
totu-i pustiu
și drumu-i lung
și urc mereu
și urc din greu
și niciodată nu ajung.

Căci port pe umerii de ceară
povara lutului, mai greu
ca soarele ce cade copt în poala liniștii din seară...

M'am întâlnit ca zmeul...
fucăria unui copil și-a unui vânt,
Vai, tocmai când credeam că zborul
m'a înrățit pe veșu cu norul,
atunci o altă nemiloasă mă trase iarăși spre pământ...

Cobor pe aripi de hârtie
albastră și de negru gând.
Suiam zămbind, cobor plângând...
azi, din durerile de rând
voi șlețui cristalin viu al lacrimii de poezie.

Și iar m'aplec
ca din cenusa ce-asteaptă suflet dela vânt
și scot scânteeza ce-o aprinde, planeta s'o pretacă'n soare
dar pân'atunci eu macin umbră
pe coaja tristului pământ
și port în sufletu-mi de taină o bucurie care doare...

PETRU STRIHAN

Cărți și Reviste

I. VALERIAN: CARAVANELE TĂCERII versuri. Ed. Convorbiri literare, București 1923.

Volumul d-lui Ion Valerian, apărut în toamna trecută, vine cu o frotă sufletească deosebită, care ne duce la o constatare: d. Valerian nu poate fi poetul „Sburătorului”, după cum d. Philippide nu poate fi al „Vieții Românești” sau după cum d. Ion Pillat nu poate fi al „Gândirii”. Dinamica imagistică a „Sburătorului” cu rezonanță interioară și, în genere, inhibitivă, nu se poate acorda decât foarte rarori poeziei d-lui Valerian; tot astfel d. Ion Pillat ar putea trece la „V. R.” în locul d-lui Al. Philippide, care l'ar înlocui bucurios la „Gândirea”. Privită astfel clasificarea operelor corespunzătoare se reduce la o chestiune de procedeu și atmosferă.

Poezia d-lui Valerian aduce în primul rând, ceea ce nu mai aduce poezia de astăzi: este stăruirea de a îmbrăca în haină nouă ideea, pe care o întâlnim însălată confuz de tot la d. Philippide; cealaltă poezie de astăzi sugerează sentimente cu mijloace uneori dubioase, alteori artificiale și de cele mai multe ori voite sau rău înțelese. Expresia nouă a d-lui Valerian—imagismul poeziei de azi — prinsă într-o personificare adecvată:

M'a prins ninsorea priveghind afară
Și fulgii mi-au proptit în spate
O seghie de cioban ușoară...

învalue pesimismul ideii într-un cadru descriptiv, dându-i o intensitate viguroasă:

Nu-i nimeni...
Iarna și-a întins vestmânt'
Și am rămas eu singur
Cu pământul...

Sunt ultimul drumet, ce zăbovesc în strădă,
Curând voi fi și eu întrecuț în iarnă
Și'n urma mea doar timpulu o să cearnă,
Fulgii albi... Fulgi proaspeți de zăpadă...

De la această primă închiegare a ideii „muezimul” ne va duce spre depina ei realizare. Muezimul-om, care a chemat fanatic un „semn” de la „nepătrunsul” Alah își pierde credința în înmurmurarea și atotputernicia lui:

„Alah!.. Alah!.. Oare ești mort
Sau, poate, viuent ai trăit decât în inimă-mi miu

și sfârșind cu zadarnica „răstălmăcure” a verseturilor din coran, coboară din minaretul pustiu spre credința nouă, a memii, care-i chiamă în vârtejul lutului:

Jos pe pământ au răsărit alți Dumnezeui
Mă ard chemările în piept.
Sunt slab... Mă duc ia ei...
Vreau iar pământul sub picioare
Și lutul meu să se strecoare
In iutul lor...

Este cheia simbolului de o elocventă rezonanță interioară. Cu aceeași sublimă intensitate în „Iertarea lui Iuda” și „Cercul” poezia d-lui Valerian tinde să prindă în „Ciclu mării” o puternică notă vizuală pe care o mai întâlnisem, mai largă, în „Toamna”, mai reținută în „Singularitate”.

Dacă în aceste rânduri întârziate despre poezia lui I. Valerian am căuta să-i stabilim originalitatea operii, ne-am lovi, pe alocuri, de unele nesunănțe, pe care un viitor volum de versuri ile va supune. Până atunci reținem din poezia lui Valerian toată promisiunea pe care ne-o face și așteptăm poezia „mare” a poeziei, în direcția căreia poetul isbutește să meargă mai încrezător în sine.

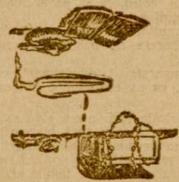
MIA FROLLO: FLORI DE FLACARI — versuri — Ed. literară a Casei Școlilor, București, 1923.

Privită în totalitatea ei poezia de tonalitate mîmoră a d-nei Mia Frollo se caracterizează printr-un avânt reținut de o melancolie, uneori deprimantă, dar în genere ușoară. Gândul, scâpat din nivala cârjilor deschise, alarăgă spre un orizont imaginat, caută să prindă o imagine, un gest, dar se oprește înțit locului de un punct neguros, sau se reîntoarce tăcut, duresc resemnat. E uneori în melancolia mută a d-nei Mia Frollo când sentimentalismul muzical al lui Verlaine, când pateticul resemnat din poezia armonică a lui Henri de Régnier căruia poeta îi închină chiar câteva strofe. În lirica feminină românească d-na Mia Frollo capătă un loc aparte: mai departată de klostera poeziei unei Alice Soare sau Alexandrina Scurtu, d-na Frollo are puternice afinități cu d-na Elena Farago.

Poezia „E toamna care trece” ne duce la înrădăcirea cu lirica d-nei Farago, mai ales prin atitudine finală, caracteristică poeziei de la Craiova. O cităm întreagă:

Pașim tăcuți pe drumul cuprins de înflorare
Apropiate-toamne, când nopțile coboară
Pe câmpuri de aramă o manie ușoară
De frig, de desolare, și doamnă e یتarea
A tot ce-a fost iubire, și floare și lumină.
Pădurea de mestecăciun țuș și dulce geme.
Argintul ei păleşte cu cea din urmă vreme
A veri... înghetată se'nalță luna plină
Tesută în vjeja veri, iubirea noastră pare
Acum, când totul moare, o palidă-arătare,
Cu părul de'nunerec și zămbete de ură;
Cuvinte nforate nu pot să mai răsună,
Sărâșul de durere ne-a ncrement pe gură
Și minile înghetate nu vor să se'mprune...

Numa' că senzibilitatea d-nei Mia Frollo este rezumată — prin muzicalitate — într-o condiție care ține calea medie între romantism și simbolism, pe când cea de-a doua trece deadrepul printre simbolism. Autoarea este singurul credincios rămas curentului de la „Viața Nouă” a d-lui Ovid Densusianu.

FEKETE TIVADAR: SZERELMES KERT (Grădina iubirii) — modern roman kistik antologia (antologie a poezilor români moderni). Arad, 1923.

Ni-a trecut zilele acestea prin mâini frumoasa execuție tehnică a volumului, asupra caruia ne vom opri să-i cunoaștem conținutul. Sunt înainturi poezii din toți poezii noștri mai tineri: D. Anghel, T. Argezi, Bacovia, Dem. Bozic, Lucian Blaga, M. Codreanu, A. Cotrus, Nichifor Crainic, N. Davidescu, V. Eftimiu, Elena Farago, Oct. Goga, George Gregorian, Emil Isac, D. Iacobescu, St. O. Iosif, Al. Macedonski, Adrian Maniu, I. Minulescu, Claudia Millian, Alfred Moșoiu, Corneliu Moldovanu, Gincinat Pavelescu, Ion Pavelescu, Perspicius, St. Petrică, Al. Phil. Philippide, I. Pillat, Mircea Rădulescu, M. Saulescu, Al. T. Stamatiad, Iuliu Cezar Săvescu, G. Topărcăanu, I. Vineu.

Cu regretabile scaderi (lipsesc Cerna, Coșbuc, Eminescu, Vlăhujă, V. Voiculescu, etc.) antologia d-lui Fekete Tivadar constituie în tot cazul o operă utilă: este pentru cunoașterea literaturii noastre: peste vechile granițe. O recenzie a „Gândirii” s'a supărat că autorul a caracterizat poezia poezilor noștri ca ceva de import apusean. Este adevărat că notele mărunte ale lui Tivadar se cam întrec în a arăta la fiecare poet o înrădăcirea apusului; dar nu e mai puțin adevărat că cei puțin 60 la sută din poezii citați în antologia lui Fekete Tivadar, au primit, voit, o influență — dacă nu o puternică influență — apuseană. N'am dori să-i numărăm pe degete. Și în cazul acesta trebuie să mulțumim lui Tivadar că ne-a făcut un serviciu de propagandă literară, cel puțin celor de la Budapesta.

LA REVUE DE FRANCE (15 Ianuarie). Despre începuturile literare ale poetului Georges Rodenbach nu știm prea multe lucruri. Poezia lui a ajuns până la noi mai mult din revistele streine, în care se întâlneau, pe vremuri, câte o poezie, câte o recenzie sau notă măruntă și, arareori, câte un studiu care să-i poată afirma personalitatea. Cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la moartea poetului, Pierre Maes publică în „Revue de France”, cu data de mai sus, scrisorile inedite ale lui Rodenbach către Emile Verhaeren. Poetul terminase pe atunci studiile universitare și rămăsese în Paris. Dintre poezii Franței, Rodenbach mărturisese într-o scrisoare, că s'a lăsat condus de poezia lui François Coppée, tot atât cât și de prietenosile sfaturi literare ale lui Paul Bourget. Despre felul cum își petrecea viața la Paris, fiul belgianului Constantin Rodenbach și de preferințele lui literare vorbește într-o scrisoare mai scurtă. Poetul care la început scria lui Verhaeren că-l nemulțumește tumultul marei oraș, se arată de data aceasta, nu mulțumit, dar cu adevărat încântat de prietenii câștigate.

„A Paris, je m'amuse toujours énormément. J'ai beaucoup été dans le monde l'hiver, trop meme, car j'avais peu de soirées sans dîner au sans bal, et cela finit par fatiguer. Je connais pas mal d'artistes. Parmi les poètes — autre Coppée très affable, chez lequel j'ai presque pris l'habitude de déjeuner une fois la semaine — je vais souvent chez Bailly. Tous les samedis, je vais causer chez m-me Louise Ackerman, qui m'aime beaucoup. Je vais de temp en temps chez G. de Porto-Riche, chez lequel j'ai assisté à une fête magnifique et enfin chez cet excellent Théodore de Banville”.

În tot acest timp Rodenbach scrie versuri în „La Plume” sau „La jeune France”, practică advocatura și asistă la inaugurarea statuii lui Berryer în sala pașilor perduți din Palatul de Justiție al Parisului. Tot aci scoate volumul „La Tristesse” și studiu intitulat „Coup d'oeil sur la poésie contemporaine”.

CANTECELE NISTRULUI (No. 1—15 Ianuarie) apare la Chișinău sub direcția unui domn: Florian Amara și cu colaborarea d-lor: Gala Galaction, Florin Furtună, Ladovic Daus, Zaharia Stancu, George Dorul Dumitrescu, Dem. Gălmăz; se mai reproduc versuri și proză din Cezar Petrescu (Vera Arca-dienna), Nichifor Crainic (Mănăstirea), Pan. Halippa (Poezie—Datorie), M. Eminescu (Glosa). Revista promite răspândirea cărții românești în Basarabia: i-o dorim din toată inima.